

Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia

Treball de Fi de Grau

Títol: Racionalitat limitada i “Guerres de la Racionalitat” en CCSS

Autor/a: Xavier Rengel Rodes

Tutor/a: Jordi Tena Sánchez

Data: 2 de juny de 2020

Grau en: Sociologia

INTRODUCCIÓ

En aquest treball explico breument els programes de recerca de dos autors que van intentar reformar la teoria d'elecció racional (TER): el programa “*heuristics and biases*” de Daniel Kahneman (juntament amb Amos Tversky), i les “*fast and frugal heuristics*” de Gerd Gigerenzer. A continuació, exposo algunes de les discrepàncies i crítiques creuades que es van intercanviar aquests autors i que estan recollides en diversos articles propis o d'altres estudiosos com Thomas Sturm.

DANIEL KAHNEMAN

Una de les teories que desenvolupa l'autor és la del sistema dual, que diferencia entre dos models de pensament a l'hora de prendre decisions, i als quals anomenarà Sistema 1 (S1) i Sistema 2 (S2):

- El S1 o “Watson” → aquest és el sistema que predomina en el nostre dia a dia, ja que és automàtic i, per tant, és més ràpid i necessita menys “energia” i esforç per a funcionar.
- El S2 o “Holmes” → aquest sistema és el racional i lògic i només s'activa en situacions puntuals, ja que requereix més temps i esforç, així que generalment es troba en estat de repòs i rep els “inputs” del S1.

Les multiplicacions són un bon exemple per a observar el funcionament dels dos sistemes. Si es demana al lector el resultat de l'operació “ 6×4 ”, ràpidament respondrà “24” sense arribar a fer cap càlcul, és a dir, respondrà amb el S1¹. En canvi, si l'operació és “ 23×15 ”, al lector li serà impossible respondre de forma automàtica i haurà d'activar el S2 per a fer els càlculs necessaris per a arribar a la resposta correcta.

Però el programa de recerca de l'autor que comparo amb el de Gigerenzer és el de “*heuristics and biases*” (heurístiques i biaixos cognitius). És difícil explicar com defineixen exactament una heurística, ja que es centren sobretot en els biaixos cognitius, que són els errors lògics que es produeixen durant els processos mentals. Un exemple d'heurística per a Kahneman és la de la disponibilitat, que diu que donarem un valor o un altre a un fet en funció de la facilitat amb la qual ens vinguin a la memòria exemples o casos anteriors del fet.

Però el cas més conegut i qüestionat de les investigacions de Kahneman és el de la Linda. L'experiment de la “famosa” caixera demostra les dificultats que tenim les persones per a pensar en matèria d'estadística i de probabilitat.

---

¹El motiu és, en part, perquè la forma d'aprendre les taules de multiplicar quan som petits és memoritzant-les i, a més a més, “4” i “24” rimen, així que encara resulta més fàcil recordar la resposta

GERD GIGERENZER

Gigerenzer es centra més en les heurístiques i el seu entorn en la seva teoria “fast and frugal heuristics” i considera que aquestes són semblants a les intuïcions, ja que ens venen a la ment de forma automàtica (“fast”) i que no necessiten molta informació per a ser efectives i encertades (“frugal”). Per a Gigerenzer, és important entendre com funcionen les heurístiques però també en quines situacions i contextos són més efectives.

L'heurística de la mirada és, per a mi, l'exemple més clar, i l'utilitzen tant els jugadors de beisbol per a agafar la pilota com els gossos quan persegueixen un “frisbee”.

DEBATS I DIFERÈNCIES

Gigerenzer és molt crític amb les investigacions de Kahneman, a qui acusa de centrar-se massa en els biaixos cognitius, que per ell no són tan importants, en comptes d'intentar obrir la caixa negra i explicar els mecanismes i processos. A més a més, l'alemany considera que les heurístiques que descriu Kahneman són superficials i tenen poc valor explicatiu (“vague heuristics”) i que són simples etiquetes. Kahneman i Tversky es defensen afirmant que els biaixos són importants per si mateixos i que serveixen per a detectar errors sistemàtics.

La diferència entre els dos programes es pot observar en la solució que proposen pel cas de la Linda:

- Kahneman i Tversky consideren que l'error es produeix per la fal·làcia de la conjunció (en aquest cas, “i” o “and” en la versió anglesa) i les dificultats dels individus per pensar en clau de probabilitats.
- Gigerenzer considera que les respostes errònies es deuen a l'heurística de la pertinença, que considera que tota la informació disponible és rellevant i important per a respondre a qualsevol pregunta.

Precisament la probabilitat és un altre “punt conflictiu”, ja que hi ha un debat obert entre corrents sobre si es pot atorgar o no probabilitats a un fet concret i puntual.

Gigerenzer també critica que Kahneman força massa les condicions i el context en els seus experiments per a provocar els errors.

CONCLUSIÓ

Des del meu punt de vista, les “fast and frugal heuristics” es posicionen per sobre de les “heuristics and biases”, ja que la seva capacitat explicativa és molt major perquè obren la caixa negra i expliquen els processos i mecanismes i tenen en compte el context i la situació en comptes de forçar-lo.

En tot cas, considero que ambdós programes no tenen per què ser oposats, sinó que s'hauria d'intentar buscar els punts comuns per a complementar-se.